

HARSÁNYI JÁNOS

1920. május 29-én Budapesten született Harsányi János, Nobel-díjas közgazdász, a nem teljes információjú játékelmélet megalkotója.

A Fasori Evangélikus Gimnáziumba járt, ahol többek között a híres matematikus, a digitális számítógép megalkotója, Neumann János és a szintén Nobel-díjjal kitüntetett, Wigner Jenő is tanult. 1937-ben, végzős diákként, országos matematikaversenyt nyert. 1942-ben a Pázmány Péter Tudományegyetemen gyógyszerészként végzett, majd a botanikai tanszéken lett doktoranduszhallgató. A háború után beiratkozott a bölcsészkarra és 1947-ben filozófiai doktorátust szerzett. Politikai nézetei és a tulajdonában lévő patika államosítása miatt 1950-ben elhagyta az országot későbbi feleségével, Klauber Annával, a Fertő-tó mocsaras vidékén lévő zöldhatáron keresztül. Az ausztriai menekülttábori tartózkodás során Ausztráliába kaptak menedékjogot. Hiába a sok tanulás, magyar iskolai okleveleit nem fogadták el Sydneyben, ezért először kétkezi munkásként dolgozott. Ez idő alatt közgazdasági tanulmányokat folytatott, majd 1956-ban Rockefeller-ösztöndíjjal az Amerikai Egyesült Államokba került. A kaliforniai Stanford Egyetemen doktori fokozatot ért el és Kenneth Arrow Nobel-díjas professzor mellett dolgozott, az ő hatására kezdett el matematikai statisztikával is foglalkozni. Kis ausztráliai, canberrai kitérő után 1961-ben végleg Amerikában telepedett le és a kaliforniai Berkeley Egyetemen tanított nyugdíjba vonulásáig.

1964 és 1970 között az Egyesült Államok Fegyverkorlátozási és Leszerelési Hivatala játékelmélethez értő, fiatal matematikusokból egy tízfős csoportot állított fel, melynek tagja lett Harsányi is. Feladatuk egy olyan stratégia kidolgozása volt, melyet sikerrel lehet alkalmazni a szovjet-amerikai fegyverleszerelési tárgyalások során. Harsányi ekkor alkotta meg a „korlátozott vagy nem teljes információjú játékok elméletét”, melyért 1994-ben közgazdasági Nobel-díjat vehetett át, John Forbes Nash és Reinhard Selten mellett.

A játékelmélet közgazdaságtani alkalmazását Neumann János és Oskar Morgenstern 1944-ben íródott *Játékelmélet és gazdasági tevékenység* című tanulmánya alapozta meg. A klasszikus játékelméletre a legegyszerűbb példa a sakk, melyben eleve meghatározott szabályok és taktikák érvényesülnek. Harsányi János nem teljes információjú játékelméletében azonban a vetélkedő játékos csak részben ismeri ellenfele célját és a rendelkezésére álló stratégiai eszközeit. Erre jó példa volt a leszerelési tárgyalás. Modelljükben minden elemhez hozzárendeltek egy valószínűségi értéket, ebből az alaphelyzet meghatározása után matematikai módszerekkel egyértelműen megoldhatóak voltak a problémák. Harsányi volt az első, aki megkülönböztette a kooperatív és a non-kooperatív játékok fogalmát. Egy játék akkor kooperatív, ha az elkötelezettségek egyértelműen kikényszeríthetőek és teljes mértékben kötik a játékban résztvevőket.

Négy könyv és kb. 100 cikk született a döntés- és játékelmélet témában. Harsányi elméletét a gyakorlatban az amerikai állam az olajkutak árverésein alkalmazta nagy sikerrel, így a korábbiakhoz képest az állam nyeresége megtízszereződött. Harsányi János 2000. augusztus 9-én szívroham következtében hunyt el Berkeleyben.

Források:

<http://tudosnapta.kfki.hu/historia/egyen.php?namenev=harsanyi>

<http://fizikaiszemle.hu/archivum/fsz9803/licit.html>

<http://fizikaiszemle.hu/archivum/fsz9412/kg9412.html>

<http://mek.oszk.hu/08400/08484/08484.pdf>

http://hvg.hu/tudomany/tortenelem/20100527_harsanyi_evfordulo

<http://www.matud.iif.hu/2009/09maj/02.htm>

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/economic-sciences/laureates/1994/harsanyi-facts.html

Összeállította: Fógel László

AGORA

TUDOMÁNYOS
ÉLMÉNYKÖZPONT
DEBRECEN